

**МАГІСТЕРСЬКА ПІДГОТОВКА У СИСТЕМІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОГО КОНТИНУУМУ
ПРАВНИКІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ (90-ті рр. XX ст.)**

Available at: <https://www.viti.edu.ua/files/epp/methodical%20recommendations%20to%20order%20175.pdf> (Accessed: 06 January 2026). [in Ukrainian].

11. Provornyi, Ye. (2022). Vchyty serzhanta treba za pryntsyom: “Ty neodminno zaminiaty mesh ofitsera” (Training a sergeant on the principle “You will definitely replace an officer”). *ArmiiaInform*. Available at: <https://armyinform.com.ua/2022/11/24/vchyty-serzhanta-treba-za-pryncypom-ty-neodminno-zaminyatymesh-oficzera/> (Accessed: 06 January 2026). [in Ukrainian].

12. Panov, A. (2011). Systema pidhotovky serzhantskoho skladu Zbroinykh Syl SShA [Training system of the US Armed Forces sergeant corps]. *Foreign Military Review*, No. 2, pp. 25–34. [in Ukrainian].

13. Slovyk ukrainskoi movy (1978). [Dictionary of the Ukrainian language]. Vol. 9. Kyiv, p. 138. [in Ukrainian].

14. Sukhoputni viiska Ukrainy [Land Forces of Ukraine]. Available at: <https://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnisil-ukraini/suhoputni-vijska/> (Accessed: 06 January 2026). [in Ukrainian].

15. Svystun, V. (2019). Polikultura kompetentnist viiskovosluzhbovtisia yak subiekta diialnosti z pidtrymannia mizhnarodnoho myru i bezpeky [Multicultural competence of a serviceman as a subject of peacekeeping activity]. *Education problems*, Issue 92, pp. 154–158. [in Ukrainian].

16. Torichnyi, O.V. (2012). Teoriia i praktyka formuvannia viiskovo-spetsialnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-

prykordonnykiv [Theory and practice of forming military-special competence of future border guard officers]. *Khmelnytskyi*, 536 p. [in Ukrainian].

17. Torichnyi, O.V. (2017). Hromadianskist u konteksti profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv [Civic competence in the context of professional competence of future officers]. *Ukrainian vocational education*, No. 2, pp. 94–100. [in Ukrainian].

18. Khatsanovskyi, V.S. (2010). Metodychna systema pidhotovky osobovoho skladu Zbroinykh Syl Ukrainy do myrotvorchoi diialnosti [Methodological system of training the personnel of the Armed Forces of Ukraine for peacekeeping activities]. *Extended abstract of candidate's thesis*. *Khmelnytskyi*, 20 p. [in Ukrainian].

19. Yahupov, V.V. (2000). Teoriia i metodyka viiskovoho navchannia [Theory and methodology of military training]. Kyiv, 380 p. [in Ukrainian].

20. Sarkesian, S. S. (1979). Changing dimensions of military professionalism. *Military Review*, No. 3, 59 p. [in English].

21. Vuono, C. (1990). Professionalism and the Army of the 1990s. *Military Review*, No. 4, 297 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції: 20.01.2026

Прийнято до друку: 24.02.2026

Опубліковано: 23.03.2026

УДК 316.4.051:378.046:378.011.3-057.87:34(477)(045)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.352106>

Віталій Будкевич, аспірант кафедри педагогіки
дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4692-4818>

**МАГІСТЕРСЬКА ПІДГОТОВКА У СИСТЕМІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОГО
КОНТИНУУМУ ПРАВНИКІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ (90-ті рр. XX ст.)**

У статті здійснено короткий історико-педагогічний аналіз магістерської підготовки у системі освітньо-професійного континууму правників Великої Британії 1990-х рр. Розкрито перехід від традиційної академічної моделі до компетентнісного практико-орієнтованого навчання, поєданого з професійними курсами та стажуванням в умовах “розділеної професії” юриста у Великій Британії (на дві основні категорії – соліситорів та баристерів). Точково окреслено роль Консультативного комітету з питань юридичної освіти та професійної поведінки у стандартизації якості, етики й безперервного професійного розвитку, а також окремі відмінності Англії, Уельсу та Шотландії.

Ключові слова: юридична освіта; професійна підготовка; магістр права; соліситор; баристер.

Табл. 2. Літ. 7.

Vitalii Budkevych, Postgraduate Student of the Pedagogy
of Preschool, Primary Education and Educational
Management Department, Mukachevo State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4692-4818>

**FEATURES OF PROFESSIONAL TRAINING OF MASTERS OF LAW
IN GREAT BRITAIN IN THE 1990s**

The purpose of this scientific paper is to examine the historical and pedagogical foundations and the internal logic of the development of master's-level legal education within the educational and professional continuum of lawyers in the United Kingdom during the 1990s. The research focuses on the transformation of postgraduate legal training against the background of structural reforms in higher education and the evolving organisation of the legal profession. Given the theoretical and

analytical nature of the study, the research methodology is based on a combination of historical and logical approaches, as well as systematic analysis, comparison, description, generalisation, synthesis, induction, and movement from general patterns to specific manifestations.

As a result of the research, the key trends in the development of master's programmes in law during the 1990s were identified, with particular attention paid to the shift from a traditional model to competence-based and practice-oriented learning. This transition was closely connected with the integration of university education with vocational training courses and structured professional placements, reflecting the requirements of a "split profession" in the United Kingdom, divided into two principal legal pathways – solicitors and barristers. The study highlights how postgraduate legal education increasingly functioned as an intermediate stage linking academic study with professional qualification, rather than as a purely academic endpoint.

Special emphasis is placed on the role of the Advisory Committee on Legal Education and Conduct in shaping quality standards, ethical requirements, and approaches to continuing professional development, which gradually came to be understood as a lifelong professional obligation. The paper also outlines differences in regulatory and educational approaches in England, Wales, and Scotland. The main conclusions of the study demonstrate that master's-level legal education in the United Kingdom during the 1990s became a dynamic and adaptive component of professional formation, responding to systemic reforms, labour market demands, and changing conceptions of legal competence and professional identity.

Keywords: legal education; professional training; Master of Law; solicitor; barrister.

Постановка проблеми. 90-ті роки ХХ ст. стали для юридичної освіти Великої Британії періодом фундаментальної трансформації, що була зумовлена необхідністю подолання розриву між курсами з відтінком "формальності" та схоластики, з однієї сторони, та динамічними запитами ринку юридичних послуг, з іншої сторони. Реформи цього періоду спрямовувалися на перехід до формування цілісної професійної компетентності, в якій ключовий акцент зміщувався на прикладні навички.

Колишній баристер та науковець М. Партінгтон одну із своїх наукових статей від 1992 року, власне, розпочав таким вступним словом: "...передбачити точну форму та структуру юридичної освіти до наступного десятиліття неможливо; наразі існує забагато невизначеностей, наслідки яких поки що неможливо передбачити..." [1, 174]. 1990-ті рр. ознаменувалися прийняттям Закону про подальшу та вищу освіту 1992 року, що передбачав уніфікацію різних типів навчальних закладів, які готували юристів (замість розподілу на більше елітарні "університети" та "політехніки" відбувся перехід до здійснення академічної підготовки юристів саме в "університетах"); також в цей період були оновлені та фактично запроваджені галузеві практичні підготовчі курси окремо для категорії баристерів та окремо для соліситорів [1, 176;183].

В контексті вдосконалення національної правничої магістратури турбулентне десятиліття освітніх реформ у Великій Британії є показовим – як в частині змісту цих реформ, так і способу їх реалізації. Ми розуміємо ті вихідні обставини, що правова і педагогічна система сучасної України та тогочасної Великої Британії в певних аспектах є в корені відмінними, водночас на етапі сучасного реформування юридичної освіти в Україні, вважаємо, що з наведеного історичного досвіду можна почерпнути цінні уроки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженнями, що лягли в основу джерельної бази до цієї наукової статті, є публікації 1990-х рр. науковців та юристів-практиків М. Партінгтона, Дж. Вебба, Е. Буна, А. Шерра, які відображають дух того часу, а також сприйняття конкретних подій та тенденцій сучасниками тієї суб-епохи. Фактично кожен з цих авторів поєднував або продовжує поєднувати наукову роботу з юридичною практикою. Також при підготовці статті автор досліджував зміст Першого звіту Консультативного комітету Лорд-канцлера з питань юридичної освіти та професійної поведінки від 1996 року, який фактично становив концептуальну віху реформ 1990-х рр. При підготовці статті, автор також звертався і до окремих галузевих наукових досліджень українських науковців, зокрема, О. Проскурняк, наукові здобутки якої, зокрема, пов'язані із порівняльними дослідженнями у сфері зарубіжної юридичної освіти.

Метою цієї статті є дослідити роль та місце магістерської підготовки у структурі безперервної професійної підготовки правників Великої Британії 1990-х років, проаналізувавши вплив системних реформ 1990-х рр. на формування цілісного шляху професійного розвитку правника. Для вирішення тематики та змісту дослідження в найменуванні та в тексті статті ми пропонуємо застосовувати такий термін як **освітньо-професійний континуум**. Складно сказати, чи є цей термін неологізмом в українській педагогічній термінології, однак однозначно можемо стверджувати, що концепція безперервної та стадійної підготовки пропагується у Великій Британії ще з 1970-х рр. (з часів опублікування Звіту Ормрода 1971 року), і до сих пір є однією з віхових та квінтесенційних в контексті подальшого вдосконалення професійної підготовки юристів в цілому, та магістрів права, зокрема.

**МАГІСТЕРСЬКА ПІДГОТОВКА У СИСТЕМІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОГО КОНТИНУУМУ
ПРАВНИКІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ (90-ті рр. XX ст.)**

Досягнення поставленої мети, на наше переконання, здійснюється через реалізацію таких **завдань**: дослідження поєднання академічного, професійного та практичного етапів підготовки правників у Великій Британії у 1990-х рр.; ілюстрація роздільної організації професійної підготовки соліситорів і баристерів в умовах юрисдикційної неоднорідності Великої Британії; точкове розкриття ролі описаних у статті системних реформ 1990-рр. у впровадженні компетентнісної парадигми професійної підготовки магістрів права у Великій Британії.

Виклад основного матеріалу. А. Шерр, описуючи оновлення професійної підготовки в контексті реалізації концепції “безперервної професійної підготовки”, привів символічний приклад із способом завантаження пральних машин у Північній Америці та Великій Британії: так, у Америці переважно пральні машини завантажувалися зверху, і час від часу туди можна було додавати додаткові одиниці одягу (англійською – “top-loading”); натомість у Великій Британії машини завантажувалися збоку, і лише на початку прання; додати нові одиниці одягу було складно (англійською – “front-loading”). А. Шерр, проводячи паралель із професійною підготовкою юристів, підкреслював потребу переходу від “front-loading” до “top-loading” моделі, коли навчання й професійне вдосконалення триває

протягом усієї кар’єри, і поступово засвоюється протягом життя [2, 168]. Як зазначає О. Проскурняк, підготовка правника у Великій Британії, власне, і поділяється на три етапи: академічний рівень, освітньо-професійна фахова підготовка та практична стадія [3, 9].

Ще одною важливою специфікою британської правничої традиції є так звана “розділена професія”, у межах якої соліситори та баристери виконують різні функціональні ролі (традиційно практикують у дещо різних галузях права, попри те, що останні 2 десятиліття ці розбіжності поступово стираються, що, однак, є вже темою для іншого дослідження) й проходять дещо різні шляхи професійної підготовки. У 1990-х рр. спрямованість реформ фактично охопила обидва напрями: для соліситорів був запроваджений так званий Професійний курс юридичної практики (англійською – Legal Practice Course, скорочено – LPC) і було унормовано професійний контракт на стажування (англійською – training contract), тоді як для баристерів був запроваджений свій професійний курс – Професійний курс підготовки баристерів (англійською – Bar Vocational Course, скорочено – BVC), а також було дещо переосмислено зміст і роль наставницького стажування (англійською – “pupillage”) як етапу професійної соціалізації майбутнього правника [4, 122–125].

Таблиця 1

Структура професійної підготовки правника в Англії й Уельсі у 1990-х рр. (підготовлено на основі матеріалів Першого звіту Консультативного комітету Лорд-канцлера з питань юридичної освіти та професійної поведінки від 1996 року)

ЕТАП	СОЛІСИТОР (SOLICITOR)	БАРИСТЕР (BARRISTER)
АКАДЕМІЧНИЙ РІВЕНЬ	Кваліфікаційний юридичний ступінь або Загальний професійний іспит або Диплом з права	Кваліфікаційний юридичний ступінь або Загальний професійний іспит або Диплом з права
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА	Професійний курс юридичної практики для соліситорів (з 1993 р.)	Курс професійної підготовки баристерів (з 1989 р.)
ПРАКТИЧНА СТАДІЯ	Дворічний контракт на стажування та Курс професійних навичок	Наставницьке стажування в адвокатській палаті
ПІСЛЯКВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК	Безперервний професійний розвиток	Безперервний професійний розвиток

А. Шерр, аналізуючи запровадження нового курсу підготовки для соліситорів у 1993 р., наголосував, що він мав відійти від практики суто “запам’ятовування і механічного відтворення” великих масивів матеріального права та нормативного матеріалу з процедурних дисциплін, й посилити практичну спрямованість підготовки [2, 164].

Окремої уваги потребує той факт, що поряд із юрисдикцією Англії й Уельсу функціонує окрема

правова система Шотландії з власними професійними інституціями й відмінною структурою доступу до юридичної практики [4, 144]. Б. Геппл (який безпосередньо брав участь у підготовці Першого звіту 1996 року) звертав увагу, що шотландська модель правничої освіти історично ближча до континентальної традиції; із матеріалів статті Б. Геппл також можна дійти висновку, що для Англії та Уельсу 1990-х рр. залишалася

проблемою “хибна антитеза” між “ліберальною” та “професійною” освітою – тут очевидно автор мав на увазі хибне протиставлення, власне, загальної освіти вузькоспрямованій професійній освіті [5, 471].

Підготовка юриста у Великій Британії у 1990-х рр. мала чітку трирівневу структуру. Перший етап охоплював здобуття академічного ступеня або завершення так званого “конверсійного” курсу для осіб без юридичної освіти. Комітет у звіті від 1996 року приділяв особливу увагу розвитку академічної складової освіти, наголошуючи на необхідності посилення саме освітнього рівня підготовки фахівців. Зазначене, зокрема, стосувалося і впровадження нових форм навчання, які, наприклад, включали появу ступеня з специфічною назвою “Магістерський ступінь з професійної юридичної підготовки” (англійською – Master’s degree in Professional Legal Studies, скорочено – MPLS), що об’єднував академічну і практичну складову [4, 28] та впровадження системи акредитації навчальних програм, що передбачала механізми оцінювання якості вищої освіти. В освітньому вимірі посилювалася орієнтація на результати навчання та активні методи викладання, що замінювали традиційне лекційне подання

матеріалу [4, 57]. Б. Геппл підкреслював, що Звіт 1996 року фактично пропонує більш інтегровану модель “освіти й практичної підготовки”, орієнтовану на навчання протягом життя та формування правничих цінностей поряд із навичками [5, 471].

Магістерський рівень (англійською – “LL.M.”) у Великій Британії 1990-х рр. поступово укріплювався як освітній інструмент академічної спеціалізації та критичного осмислення права, але не замінював професійних етапів доступу до професії. М. Партінгтон прогнозував “подальше розширення магістерських курсів” у різних форматах, призначених для забезпечення більш спеціалізованої освіти [1,187]. Вчений також пов’язував зростання післядипломних програм із ринком безперервного професійного розвитку (англійською – “continuing professional development”), який дедалі більше вимагав від університетів гнучких форм навчання [1, 189]. У цьому сенсі – ступінь магістра виконував функцію академічної “надбудови” над базовою – освітою, доповнюючи (а не підмінюючи) триетапну модель підготовки правника [3, 9].

Юрисдикційна неоднорідність Великої Британії вимагає розрізняти моделі Англії, Уельсу та Шотландії (табл. 2).

Таблиця 2

**Юрисдикційні відмінності професійної підготовки правників у Великій Британії (1990-ті рр.)
(підготовлено на основі матеріалів Першого звіту Консультативного комітету Лорд-канцлера
з питань юридичної освіти та професійної поведінки від 1996 року)**

ЮРИСДИКЦІЯ	КЛЮЧОВІ ІНСТИТУЦІЇ ТА ТЕРМІНИ	СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
АНГЛІЯ Й УЕЛЬС	Орган самоврядування соліситорів; Орган самоврядування баристерів; Професійний курс юридичної практики для соліситорів; Курс професійної підготовки баристерів; Курс професійних навичок	Соліситори: Після Кваліфікаційного юридичного ступеня або Загального професійного іспиту слідував Професійний курс юридичної практики для соліситорів, після якого можливим було укладення контракту на стажування (під час якого, власне, відбувається проходження Курсу професійних навичок) Баристери: Після Кваліфікаційного юридичного ступеня або Загального професійного іспиту слідував Курс професійної підготовки баристерів, після якого можливим було проходження так званого “наставницького стажування”
ШОТЛАНДІЯ	Юридичне товариство Шотландії ¹ ; Колегія адвокатів Шотландії ² ; стажування для соліситорів; адвокатське стажування	Після здобуття ступеня Бакалавра права (Шотландського права) можливим було здобуття Диплому або проходження професійної підготовки; після завершення якого, в свою чергу, можливим було проходження стажування (для соліситорів) або адвокатського стажування (для адвокатів)

¹ англійською – “Law Society of Scotland” – це професійна організація та регулятор соліситорів у Шотландії, яка відповідає за доступ до професії, стандарти юридичної освіти й професійної підготовки, етичні норми та дисциплінарний контроль.

² професійна корпорація адвокатів у Шотландії, яка відповідає за допуск до адвокатської практики, професійну підготовку, етичні стандарти та дисциплінарний нагляд.

Окремо варто відзначити і питання ціннісних дилем у підготовці правників в цілому та, зокрема, магістрів права того часу. Наприклад, А. Шер у своїй статті зазначав, що “неконтрольований досвід може бути дуже поганим учителем”, тому наставництво й структуроване стажування є критично важливими для якісної підготовки [2, 166].

Етичний компонент, за підходом Комітету, мав бути інтегрований у навчання як правнича цінність і підтриманий конкретними вимогами до професійної поведінки у професійних курсах [4, 20–21; 126; 129].

Дж. Вебб, у свою чергу, стверджував, що питання етики виходить далеко за межі професійної етики і торкається питання щодо самої етичної (“моральної”) цінності права як такого, в цілому (тобто тих фундаментальних цінностей, які закладені в праві, як певному соціальному феномені) [6, 136].

А. Бун критикував “атомістичні” підходи в правничій педагогіці, коли теорія, практика та **цінності** є дещо відірваними одна від одної [7, 165].

Отже, професійна підготовка юристів Великої Британії в 1990-х рр. характеризувалася поєднанням академічних, професійних, практичних і, фактично, – ціннісних – елементів, що формували так званий “освітньо-професійний континуум”. Магістерський рівень, попри свою важливість для спеціалізації, був одним із компонентів цієї системи та не замінював обов’язкової професійної практичної підготовки. Водночас дискусія навколо реформ підкреслювала потребу балансу між технічною компетентністю та ціннісно-етичним і гуманітарним виміром правничої освіти.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що 1990-ті роки у Великій Британії стали періодом фундаментальної трансформації, спрямованої на подолання розриву між формальною теорією та динамічними запитамі ринку правових послуг. У цей час магістерська підготовка утвердилася як специфічна академічна “надбудова” над базовою юридичною освітою, яка забезпечувала інструменти для глибокої спеціалізації та критичного осмислення права, не замінюючи при цьому обов’язкових професійних стадій доступу до практики.

Центральним вектором реформ стало впровадження моделі “освітнього континууму”, що передбачала безперервний розвиток фахівця від університетського навчання до післякваліфікаційного вдосконалення. Провідну роль у цьому процесі відіграв Консультативний комітет з питань юридичної освіти та професійної поведінки, чий звіт 1996 року став фундаментом для впровадження компетентнісної концепції та інтеграції етичних стандартів як наскрізних компонентів навчання.

Традиційна специфіка британської “розділеної професії” зумовила функціонування диференційованих структур підготовки правників: для соліситорів визначальним став Професійний курс юридичної практики та контракт на стажування, а для баристерів – Курс професійної підготовки баристерів та система наставництва. Також виявлено, що юрисдикційна неоднорідність Англії, Уельсу та Шотландії вимагає врахування локальних інституційних особливостей Шотландії. Досвід Великої Британії є цінним для України як приклад успішної гармонізації академічної автономії університетів із вимогами правничої практики та етики.

Перспективи подальших досліджень полягають у можливому вивченні еволюції магістерської підготовки як інструменту академічної спеціалізації у межах сучасного освітньо-професійного континууму Великої Британії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Partington M. Legal Education in the 1990s. *Journal of Law and Society*, 19(1), 1992. pp. 174–193.
2. Sherr, A. Professional Legal Training. *Journal of Law and Society*, 19(1), 1992. pp.163–173.
3. Проскурняк О.Г. Сучасна зарубіжна юридична освіта: історико-правове дослідження (на прикладі США, Великобританії ФРН): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів: Національний університет “Львівська політехніка”. 2020. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/5666/avtoreferat-disertacii-na-zdobuttya-naukovogo-stupenya-kandidata-yuridichnikh-nauk-proskurnyaka.pdf>
4. Advisory Committee on Legal Education and Conduct. First Report on Legal Education and Training. London, 1996. UK: ACLEC. URL: <https://resources.ials.sas.ac.uk/ukcle/78.158.56.101/archive/law/files/downloads/407/165.c7e69e8a.aclec.pdf>
5. Hepple B. The Renewal of the Liberal Law Degree. *Cambridge Law Journal*, 55(3), 1996. pp.470–487.
6. Webb J. Ethics for Lawyers or Ethics for Citizens? *New Directions for Legal Education. Journal of Law and Society*, 25(1), 1998. pp. 134–150.
7. Boon A. History Is Past Politics: A Critique of the Legal Skills Movement in England and Wales. *Journal of Law and Society*, 25(1), 1998. p. 151–169.

REFERENCES

1. Partington, M. (1992). Legal Education in the 1990s. *Journal of Law and Society*, 19(1), pp. 174–193. [in English].
2. Sherr, A. (1992). Professional Legal Training. *Journal of Law and Society*, 19(1), pp. 163–173. [in English].
3. Proskurniak, O.H. (2020). Suchasna zarubizhna yurydychna osvita: istoryko-pravove doslidzhennia (na prykladi SSHA, Velykobrytanii i FRN) [Modern foreign legal education: A historical-legal study (on the examples of the USA, Great Britain and Germany)]. *Candidate of Laws thesis abstract*. Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine. Available at: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/5666/avtoreferat-disertacii-na-zdobuttya-naukovogo-stupenya-kandidata-yuridichnikh-nauk-proskurnyaka.pdf> [in Ukrainian].

**ПОТЕНЦІАЛ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ТА КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДІВ
У ФОРМУВАННІ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

4. Advisory Committee on Legal Education and Conduct. (1996). First Report on Legal Education and Training. London, UK: ACLEC. Available at: <https://resources.ials.sas.ac.uk/ukcle/78.158.56.101/archive/law/files/downloads/407/165.c7e69e8a.aclec.pdf> [in English].

5. Hepple, B. (1996). The Renewal of the Liberal Law Degree. *Cambridge Law Journal*, 55(3), pp. 470–487. [in English].

6. Webb, J. (1998). Ethics for Lawyers or Ethics for Citizens? *New Directions for Legal Education. Journal of*

Law and Society, 25(1), pp. 134–150. [in English].

7. Boon, A. (1998). History Is Past Politics: A Critique of the Legal Skills Movement in England and Wales. *Journal of Law and Society*, 25(1), pp. 151–169. [in English].

Стаття надійшла до редакції: 10.02.2026

Прийнято до друку: 24.02.2026

Опубліковано: 23.03.2026

УДК 378:37.011.3-057.875:316.77:316.48:008

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.352244>

Світлана Коханська, здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії зі спеціальності А1 Освітні науки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0993-3248>

**ПОТЕНЦІАЛ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ТА КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДІВ
У ФОРМУВАННІ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

У статті розкрито потенціал компетентнісного та комунікативного підходів у формуванні конфліктологічної культури у майбутніх бакалаврів початкової освіти. Представлено найбільш актуальні позиції вітчизняних науковців щодо трактування ключових понять дослідження. На цій основі визначено поняття “конфліктологічна культура” та зміст її формування у майбутніх бакалаврів початкової освіти. Наголошується, що опора на компетентнісний та комунікативний підходи сприяє всебічному формуванню конфліктологічної культури майбутніх бакалаврів початкової освіти шляхом інтеграції знань, цінностей і практичних умінь, орієнтованих на розвиток культури діалогу та ефективної педагогічної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Ключові слова: майбутні бакалаври початкової освіти; професійна підготовка; конфліктологічна культура; компетентнісний підхід; фахова компетентність; конфліктологічна компетентність; комунікативний підхід; комунікативна культура; професійна майстерність.

Лім. 5.

Svitlana Kokhanska, Applicant of Doctor of Philosophy in
Specialty A1 Educational Sciences,
Khmelnytskyi Humanitarian and Pedagogical Academy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0993-3248>

**THE POTENTIAL OF COMPETENCE-BASED AND COMMUNICATIVE APPROACHES
IN THE FORMATION OF CONFLICTOLOGY CULTURE IN FUTURE BACHELORS OF PRIMARY
EDUCATION**

The author of the article has revealed the potential of competency-based and communicative approaches in the formation of conflictology culture in future bachelors of primary education. The most relevant positions of national scientists regarding the interpretation of key concepts of the study have been presented. Theoretical analysis has shown that the formation of a conflict-oriented culture among future graduates of primary education is a complex integrative process determined by contemporary educational changes and the growing importance of humanistic and value-oriented approaches in the professional training of teachers. We understand conflictology culture as a system of knowledge about the nature and types of pedagogical conflicts, value orientations, ethical norms, communicative attitudes, and behavior models that ensure the ability of future teachers to effectively interact, prevent, and resolve conflict situations in the school environment. It has been noted that the competency-based approach creates conditions for combining the knowledge, practical skills, ways of thinking, and values necessary for the development of a conflict-resolution culture, and focuses the educational process on acquiring practical experience in pedagogical interaction and forming individual strategies for constructive response. The communicative approach ensures the development of linguistic, socio-psychological, and ethical components of professional activity, forms a culture of dialogue, the ability to express one's position in a reasoned manner, listen to and understand the interlocutor, as well as adhere to the norms of pedagogical ethics and non-violent communication, which allows it to be combined with a competence-based approach in professional training. It has been emphasized that the synthesis of competency-based and communicative approaches ensures the comprehensive formation of a conflict-resolution culture through the integration of knowledge, values, and practical skills